

Michał Wiszniewski
1794-1865

Urodził się 27.IX. w Firlejowie koło Rohatynia na Podolu. Był wychowankiem, a potem profesorem filozofii Liceum Krzemienieckiego. Swoje studia naukowe uzupełniał we Włoszech, Paryżu i Edynburgu. Jego zainteresowania filozoficzne przeplatały się z zainteresowaniami historią literatury. Doprowadziło to do objęcia przez Wiszniewskiego w 1831 roku stanowiska profesora literatury na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tym czasie pod wpływem dzieł Bacona powstają jego dzieła związane z zainteresowaniem człowiekiem, przede wszystkim sposobami poznawania otaczającego świata przez człowieka. Te zainteresowania zaowocowały także pierwszymi w nauce polskiej, tego okresu, próbami zaadoptowania nowej metody poznawania i badania rzeczywistości zawartej w myśli Bacona. W tym czasie powstają jego sztandarowe dzieła, w których formułował program łączenia obserwacji i eksperymentu z rozumowaniem matematycznym. Należą do nich: monografia „Bacona metoda tłumaczenia natury” [1834], „Charaktery rozumów ludzkich” [1837], „O rozumie ludzkim” [1848]. Dwa ostatnie dzieła są traktowane jako pierwsze polskie prace z zakresu psychologii i zdobyły uznanie jako nowatorska próba typologicznego ujęcia rodzajów inteligencji. Po śmierci Wiszniewskiego wydawano jego inne prace, np. „Myśli o ukształtowaniu samego siebie”. Do Wiszniewskiego przyłgnęło określenie, że był ostatnim przedstawicielem myśli filozoficznej oświecenia i zarazem prekursorem pozytywizmu.

Podczas pobytu w Krakowie w równym stopniu jak nauką zajmował się literaturą i polityką. W czasie powstania krakowskiego w 1846 roku został przywódcą, a następnie dyktatorem jednodniowego rewolucyjnego wystąpienia przeciwko J. Tyssowskiemu. Jednak jego spisek został obalony, a samego przywódcę skazano na śmierć. Dzięki zrządzeniu losu udało mu się zbiec i tym samym uratować swoje życie. Ta przygoda z polityką zakończyła się emigracją do Włoch, gdzie poświęcił się całkowicie swojej pracy naukowej i publicystycznej. W tym okresie swojego życia na emigracji powstały dzieła związane z historią literatury polskiej, w których dokonał zwięzłej syntezy jej rozwoju pojętego jako walka pierwiastków obcych z kulturą rodzimą. Do głównych dzieł z tego kręgu zainteresowań Wiszniewskiego zalicza się „Historię literatury polskiej” oraz „Pomniki historii i literatury polskiej”.

Michał Wiszniewski był niezwykle przedstawicielem epoki, w której przyszło mu żyć. Żyjąc na pograniczu trzech ważnych dla Polski okresów kulturalnych i politycznych udało mu się połączyć swoje zainteresowania naukowo-badawcze z romantycznymi porywami walki, jakie wtedy często stawały się nakazami chwili.

Zmarł 22. XII 1865 roku.

Maryla Sawicka

Notatką biograficzną została przygotowana na podstawie: Bańka J. *Poglądy filozoficzno-społeczne Michała Wiszniewskiego*. Warszawa: 1967.